

יו"ר ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

אבני איזר

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגו' (ג, כה).

יש להקשות מה שאמר משה רבינו 'ואראה את הארץ' הרי הקדוש ברוך הוא גם כן אמר למשה שיראה את הארץ כדכתיב (במדבר כז, יב) 'וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל', א"כ למה לא ביקש משה בפירוש שרצה להיכנס בארץ ישראל ולא בראה בעלמא.

אלא הכוונה בזה שמשה היה רוצה שתהיה הגאולה השלמה, ולא יחרב בית ראשון ושני, ולא יהיה הגלות הארוך הזה, לזה דייק ואמר 'הארץ הטובה', היינו שיהיה עכשיו הבירור הטוב, ויתעלה הקדושה למעלה למעלה, והקליפות יפלו למטה בלי תקומה לעולם, כמו שיהיה ממש לעתיד לבוא בימי משיח צדקנו, וזהו שאמר הכתוב 'ואראה את הארץ הטובה' דייקא בלי שום תערובת כלל, וממילא כשיהיה כן, אז גם אני יכנס לארץ ישראל.

(כן בית)

המינו כל אשר דברו (ה, כה).

הענין, אמר הקדוש רבינו שמעלקא מניקלשבורג, על אמרם ז"ל (מס' פסחים דף כו ע"א) משלשלין את האומנין, היינו צדיקים קדושים בתיבות, הם אותיות ודבורי תורה ותפלה ושירות ותשבחות, כדי שלא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים. והענין, כי צדיקים שקדשו וזיכנו עצמן למאד, ממשיכין הארה נפלאה וזיו השכינה על עצמם, באור אין סוף השופע עליהם חיות נפלא, עד שלא יכלו לדבר שום דיבור, ומשלשלין אותן לחיות אותם מהאור הגדול, שימשיכו זה האור דרך תיבות תורה ותפלה, לדבק עצמם בעולמות נשמות אלהות שבכל אות ותיבה של תורה, ושם מצומצם האור מעט, ואז לא יזונו עיניהם מבית קדש הקדשים כל כך, וקרוב שתצא נפשם מגודל האור, כמו שאירע להקדוש ר' יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב בעת סעודה שלישית, נסתלק ברעו עלאה.

וזה היה טענת ישראל, למה נמות קרב אתה ושמע ואת תדבר אלינו את כל, וישמע ה' את קול דבריכם, שרציתם שיתלבש האור דרך קול ודבור, ויאמר ה' שמעתי את קול דברי העם אשר דברו דייקא, כי אני שומע את קול ודבור והבל שלהם אפילו בסתם קול ודבור בעלמא, אבל אעפ"כ 'הטיבו' הדליקו באור וחיות עולמות נשמות אלהות 'כל אשר דברו', שהדבור שלהם יהיה בחיות ואור עד כלות הנפש. ובכאן כתיב 'היטיבו כל אשר דברו'. אבל בפרשת שופטים לא אמר 'כל', כי גם חביב לפני הש"י בדבור סתם לשמה בהארה מועטת כל אחד לפי כחו ונפשו ורוחו ונשמתו, הטיבו אשר דברו ולא מן השפה ולחוץ, אלא כל אחד לפי כוחו ודבורים לפני הש"י בלב אמת, אפילו אם יעמדו עליו הרבה מחשבות זרות, ישפיל עצמו לפני קונו כאזוב ותכלות, וישתף עצמו עם כל ישראל, ואז יסתלקו ממנו כל המחשבות זרות, והדבורים יש להם כח גדול אמיץ וישמור מוצא שפתי.

(היכל הברכה דף לה ע"ב)

אוצר החיים

אוצרות הפרשה במשנת רבנו
מבוארים בשפה הישנה לכל נפש

כל מעשה בני אדם ואלופו של עולם הוא בכל תנועה ותנועה וצריך לקבל ע"ע למסור נפשו על אמונה זאת אמונת אמת שהשם יתברך הוא אחד.

שורש מצוה זאת, כל ספר הזוהר והתקונים וכתבי מרן וכל ספרי המקובלים נתייסדו על סוד מצוה זאת ומה לעני להלך נגד החיים והנצרך לענינינו נכתוב. סוד האצילות הם עצם הספירות ויחודם באין סוף בכל רגע על ידי עצמות ושמות המתפשט בהם שהם שלשה חלקים: חלק אור אין סוף - 'אלהות', וחלק העצמות שהם שמות שורש של 'נשמות' ישראל, וחלק הספירות שהם שורש של כל ה'עולמות', ואלו בחינות 'עולמות' נשמות אלהות' ישנו בכל ההווה שבעולם כו'.

והענין כי כשנפשט אור בהיר אור אין סוף נתהווה כלים של אצילות כו', וכל ספירות דאצילות הם אדם אחד, ומתענענים על ידי מחשבה אחת ורצון אחד אור אין סוף וכולם אחדות אחד עם אור אין סוף, למשל באלף אלפי הבדלות אדם הגשמי אף שהוא מעולם הפירוד מעץ הדעת ואנו רואין בו כמה כחות וכמה תשוקות יש בו כחות גופניות כו' אעפ"כ אתה קורא אותו אדם אחד כיון שסוף כל סוף החיות המתפשט בו הוא אחד, וכשירצה אדם לילך אל איזה מקום אין צריך שידבר מחשבתו אל רגליו שילכו, כי בעלות הדבר במחשבתו הולכין הרגלים מעצמן, וכן בשאר פעולות אברים והמחשבה עם המעשה הם אצלו פעולה אחת, כי כשהאדם אוכל אין צריך שמתחלה יחשוב

איך ילעוס המאכל בשיניו או איך יגביה רגליו לילך ואחר כך יאכל וילך, אלא המחשבה והמעשה באים ביחד, אם שהוא אדם גשמי נפדר והמות יפריד כו'.

ומכל שכן באלף אלפים פעמים הבדל באצילות הנקרא מחשבה שאין סוף 'איהו וגרמוי וחיהו חד בהו' כי הוא עמקן ביחד באחדות אחד, ואין הוא הנקרא מחשבה מקדים למעשה כי הכל בא כאחד, ובאצילות מחשבה קול דבור מעשה הכל אחדות אחד עם אור אין סוף דקשיר להון ומייחד להון, ולכן מספרם 'שמע ישראל הו"ה' אלהינו הו"ה אחד' [בגמטריא] 'מחשבה קול דבור מעשה' הכל אחדות אחד, אף שהם מדריגות מדריגות מכל מקום הכל אחד בטלים לאחד, ואין סוף קשיר להו ומייחד להון באחדותו לאחד כו', והכל חיים וקיימים ממנו ולית אתר פנוי מניה ואין שום דבר גדול וקטן במקרה אלא הכל מדוד וגזור בגזירות עירין פתגמין ובמימר קדישין ואלופו של עולם בכל תנועה ותנועה.

כל פעם שהאדם חושב שיש מציאות כזאת הנקראת 'הקדוש-ברוך-הוא', הוא זוכה לקיים מצוה. לא מצוה דרבנן, וגם לא מצוה רגילה דאורייתא, אלא זוכה לקיים את יסוד כל התורה - כפי שנקרא בלשון הרמב"ם (הל' יסודות פ"א ה"א): "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצא", וממשיך שם (ה"ו): "וידעת דבר זה מצות עשה שנאמר 'אנכי ה' אלהיך'".

יש מצוה נוספת, שגם היא נחשבת כיסוד כל התורה, והיא לחשוב שהקב"ה הוא המציאות היחידה בעולם, ואין עוד מלבדו. וכלשון הרמב"ם (ה"ו): "אלוה זה אחד הוא ואינו שנים ולא יתר על שנים, אלא אחד, שאין כיחודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם כו', לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד, וידעת דבר זה מצות עשה שנאמר 'ה' אלהינו ה' אחד'".

כל האמור אינו 'ענין' השמור ליחיד סגולה בלבד, אלא הם שתי מצוות העיקריות ביותר בתורה, והם חלק מששת המצוות התמידיות המוטלות עלינו לקיימם בכל עת, והדרך איך לקיים מצוה זו - היא באופן פשוט - על ידי שמעלה בדעתו את המחשבה הזאת.

רביה"ק מקאמארנא זי"ע מאריך מאוד בענין זה בספרו 'נתיב מצוותיך' (נתיב היחודים), ועתה נעתיק מה שכתבו בספרו 'אוצר החיים' בפרשתינו, במצות היחוד - שמע ישראל וגו', איך שכל המציאות הגשמית, לרבות

הספירות והכחות האלוקיים, הכל כלול באחדותו ית' ביחוד אחד, וחל"ק: מצוה ת"ח מצות יחוד השם להאמין ולידע שהש"ת הוא אדון הכל בורא כל אחד יחיד ומיוחד.

מצות עשה להאמין ולידע בידיעה ודאית שהשם יתברך שהוא הפועל כל המציאות מנאצל הראשון עד שילשול קטן שבים הוא אדון הכל בורא כל אחד יחיד ומיוחד בלי שום שיתוף חלילה וחלילה יחיד ומיוחד שנאמר 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד'.

מפשטי המצוה ושרשיה הכל אחד שצריך לידע שיש שם מצוי ראשון דלית אתר פנוי מניה והוא אחד יחיד ומיוחד לית מחשבה תפיסא ביה כלל ואין שם לא ציור ולא תמונה ולא גוף ולא שום תפיסה בגודל אורו וקדושתו וחכמתו וביגונו ודעתו ושכלו העמוקה עד אין סוף ואין שני לו חלילה אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים לא קדמו ולא אחרו שום דבר שהוא ראשון והוא אחרון והוא נמצא תמיד היה הוה ויהיה משגיח על

ומייחדים שמך בכל יום תמיד

תכלית התגלות תורת הבעש"ט - להלביש כל הדברים בפשוטן

מיסודי דרך החסידות היא לייחד יחודים בכל דבר גשמי הנמצא בעולם, וכפי אשר כתב רביה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע במכתבו אל הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל מאפטא זי"ע (עשר קדושות מערכת ב'), בגדול חיוב לימוד פנימיות התורה כדי שהחסידים יוכלו להבין את דרכי הצדיקים ולעמוד על עומק יחודיהם בכל תנועה, וזה לשון קדשו: "ראיתי התפשטות החסידות, ומרגלא בפומיהו שנתגלה חכמת הבעש"ט, אשר נאמר בסוף ספר תולדות יעקב יוסף שבהתגלות תורת הבעש"ט הקדוש והנורא יבוא משיח וכו', יודע אני בנפשי אשר האיש אשר לא היה לו ידיעה בכתבי האר"י ז"ל אינו יודע שום דבר, ואינו מבין תורת שום צדיק, המייחדים ביחודי צינורות דקים ודקה מן הדקה, קולעים אל השערה, שוקלים בפלס ומעגל כל דיבור ודיבור על חוט ומשיחה ושערה במדות ותיקונים עליונים, וכל דבריהם בפשטות. וכאשר היתה מאת ה' זאת לנו, הוא תכלית התגלות תורת הבעש"ט, להלביש כל הדברים בפשוטן, ובכח הזה אנו ממשיכים אלקותו והתגלות כבודו ברוך הוא וברוך שמו וכו'".

"והנה מי אשר לא למד שרשי מדות העליונות בצורות הדקים בשיעור קומה, לדמות צורה ליוצרה, אינו שומע ואינו מבין שום דיבור צדיק, ההולך בדביקותו ודבק במדות העליונות, ובשמו יגיל וידבר כל היום בשמותיו הקדושים, אפילו בדברים הנראים שהם חול, כאמרם ז"ל (עבודה זרה יט): שיחת חולין וכו', כי אינו יודע ערך שום דיבור איך ומה באיזה ספירה הוא דבוק וכו' עכ"ל.

אפילו עפעפי עיניו אינו מגביה בלתי יחוד

וכן היה דרכם והליכתם של הצדיקים הקדושים מאורי החסידות לדורותיהם, אשר היו מייחדים בכל רגע ללא הפסק, ועוסקים בעבודת הקודש לייחד קודשא בריך הוא ושכינתה.

וכפי שמביא רבינו על רבינו הקדוש החוזה מלובלין זי"ע (זוהר חי על זוה"ק בראשית לז): "העיד מורי הקדוש, מ"ה אברהם יהושע העשיל מאפטא, על רבינו הקדוש מו"ה יעקב יצחק מלובלין, שאפילו עפעפי עיניו, אינו מגביה בלתי יחוד שם, מכל שכן דבור, ומכל שכן מעשה" עכ"ל.

ובספרו פני זקן כתב (שקלים ירושלמי פ"ג ה"ה): "מאמר התוספתא (ברכות פ"ד ה"א) 'לא ישתמש אדם בפניו ידיו ורגליו אלא לכבוד קונו', עד שהעידו על מורינו ורבינו מרן יעקב יצחק מלובלין, דאף גבות עיניו לא הגביה בלתי יחוד שמו, כמו שראיתי בעיני שזכיתי לראותו".

"וכן הרבה מהצדיקים שהכרתי, שאם טלטלו איזה חפץ בלא שכל, עשו על זה תשובה, כאילו עברו עבירה חמורה, וכל דבריהם היו גחלי אש, אף שיחת חולין שלהם הכל לייחד שמו הגדול והנורא" עכ"ל.

ופעם אחת כאשר רביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב הסיח את דעתו מענין היחוד וטלטל את המקטרת בלי כוונת יחוד, שמע בת קול יוצאת ומכרזת: אוי לו לפלוני שמרד בקונו כדאיתא בזוהר חי (על זוה"ק בראשית לז): ופעם אחת אמר מורי דודי הקדוש: באתי מבית התפלה, וטלטלתי הלילקע ציבב בלי כוונה, ושמעתי קורין: 'ווי לפלניא דמרד במאריה', שכן איתא

בתוספתא (ברכות פ"ד ה"א) לא ישתמש אדם בפניו ורגליו, אלא לכבוד קונוהו.

יחוד מליחת הדגים לכבוד שבת

זוהי הנהגת הצדיקים 'לעשות כל דבר קטן וגדול ביחודים ובקדושה לשם שמים', ובמיוחד בעבודת המאכלים, והחוזה מלובלין זי"ע לימד לרביה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע את דרכי היחוד בענין הכנת מאכלי שבת, כפי שרבינו כותב (נתיב מצותיך נתיב אמונה שביל ו' אות ה'): "ענין כל הנהגות הצדיקים, לעשות כל דבר קטן וגדול ביחודים ובקדושה לשם שמים, ובמתינות ובהסרת התאוה הרעה, ונהנה ומשמח עצמו, ומרחיב דעתו מהרוחניות שבכל הדברים, ובאהבת ישראל. ואמר רבינו הקדוש מוהר"ר יעקב יצחק [מלובלין] לתלמידו מורי דודי רבינו צבי הירש [מזידיטשוב], הירש בני, בוא ואומר לך היחוד של מליחות דגים לכבוד שבת וכו', וכן כשממלאים הדגים עם בצלים, יכוין וכו'. וכן כל מאכל וכל עשיית ומנהגי ישראל בגשמיות, וכן במלבושיהם, יש בהם רזין ורזי דרזין, וכל תנועה נרשם למעלה כשעושה ביחודים. והמאכל שעושים לביבות הנקראין קרעפליך, שיש בו סלת חטים גבינה חמאה, עיין בעץ חיים שער הירח עכ"ל.

מימינו לא שימש בידיו וברגליו אלא ביחודים קדושים

כך מעיד רבינו (נתיב מצוותיך תורה א' אות ל"ב) על הרה"ק רבי זאב מזיטאמיר זצוק"ל "שבחו מי ימלל, נוראותיו וקדושתו וחסידתו, מימינו לא שימש בידיו וברגליו, אלא ביחודים קדושים, והיה מלא אור ושמחה, לשמח אלקים ואנשים, ביחודים הקדושים, ורבינו הקדוש מוהר"ר דוב בער [ממעזריטש] סמכו עם כל החברייא" עכ"ל.

קישוטין דלא הוו

עסק היחודים נעלה מאוד, ובבחינה מסוימת מביא נחת רוח לפני הקב"ה יותר מלימוד התורה, כמובא בספר כתם אופיר (אסתר א, א): "כמו שיש כ"ב אותיות התורה בדבור תורה ותפלה, כך יש בכל עניני חומר, ובכל ל"ט מלאכות יש אותיות התורה וכו'. רק שהאותיות והחיות מלובשין בחומר עניני העולם בכמה כסויין ולבושין, ובתוך האותיות שורה חיות אלקות המחיה את הכל, שכבודו יתברך מלא כל הארץ, ולית אתר פניו מניה, רק שהוא בהסתרה, וכשיודעין הצדיקים מזה הסתרה אין אצלם שום הסתרה כלל, ומעלין החיות אל חי החיים המחיה את הכל, כמאמר נעים זמירות (תהילים קיט, יח) 'גל עיני ואביטה' בכל דבר 'נפלאות מתורתך', שהכל אותיות התורה, ואין שום דבר מונע מעבודת השם יתברך, כי אלופו של עולם ממש בכל ההווה".

"ועל זה אמר רבינו הקדוש אור צח מוהר"ר דוב בער [ממעזריטש] שזה הכוונה 'אתקשטת בקישוטין דלא הוו', דתורה ומצות הם 'קישוטין דהוו', אבל כשאדם מייחד בעניני עולם הזה, ומקשט השכינה, נקרא 'קישוטין דלא הוו'".

"וזהו שאמר מרן אלקי הריב"ש טוב 'יחבק לה בעלה ביסודא דילה', כשאדם מעלה מדריגה תחתונה לפני השם יתברך יותר חשוב כו', כי אין לשכינה נחת וגיחא אלא למי שיועד לייחד יחודים בכל ההווה, אשר יש בזה ביטול הקליפות וגיחא לשכינתא" עכ"ל.

סדר גאולת ישראל - כאור היום המאיר ובא

ויאמר שלחני כי עלה השחר, ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתי, רבי יהודה פתח ואמר, (שה"ש ו, י) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה אימה כנגלות, האי קרא אוקמוה ואמרו, אבל מי זאת הנשקפה, אלין אינון ישראל, בזמנא דקדשא בריך הוא ויקים לון ויפיק מן גלותא, כדין יפתח לון פתחא דנהורא (קה"א דקיק זעיר, ולבית פתחא אחרינא דאיהו רב מניה, עד דקדשא בריך הוא יפתח לון תרעין עלאין פתחין לארבע רוחי עלמא, וכן כל מה דעביד קדשא בריך הוא לישראל ולצדיקייא די בהו, הכי קלהו ולא בזמנא חדא.

לבר נש דאתיהיב בחשוכא, ודוריה הוה בחשוכא תדיר, כד יבעון לאנהרא ליה בעינין לאפתחא ליה נהורא זעירתא כעניא דמחטא, ולבית רב מניה, וכדין בכל זמנא, עד דינהרין ליה כל נהורא דקא יאות, כך אינון ישראל כמה דאת אמר מעט מעט אנרשנו מפניך עד אשר תפירה וגו', וכן למאן דאתי אסוותא, לאו איהו בשעתא חדא, אלא זעיר עד דיתתקף.

תא חזי, בעוד דאתחשך יממא ואתחסיא נהורא ואתי צפרא, יתנהיר בקדמיתא זעיר זעיר, עד דיתרבי נהורא כדקא יאות, דהא כיון דקדשא בריך הוא יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל, יתנהיר בקדמיתא כמו שחר דאיהו אוקמא, ולבית רפה כלבנה, ולבית ברה כחמה, ולבית אימה כנגלות כמה דאתמר. (בראשית דף קע ע"א)

כמו שחר - התגלות האר"י

כמו שחר בקדושתא דצפרא, אז הוא יותר רחמים להיותו כמעט יום, ואז יש זוג יעקב עם לאה, ויוצאין שתי טיפות לבד, האחד כללות חמשה חסדים, והשני כללות חמשה גבורות, ואלו השנים הם יותר מעולים ויותר גדולים מן העשרה של אחר חצות, והרי הם שנים עשר טיפות, והשנים הם יותר גדולים מן העשר, ואלו שנים הם החברים שלנו כולל עשר, והרבי הוא רבינו מורינא יצחק לוריא, שנשמנו מן קדושתא דשחר אתחלתא דגאולה הנשקפה כמו שחר בגאולה, והתגלות של רזין מתוקים מדבש וצוף, והוא גאולה אמיתית לנפש, מרן האר"י.

יפה כלבנה - הבעש"ט והאור החיים הק'

יפה כלבנה, הוא האור המאיר ישראל שמו מרן הקדוש אשר האיר עיני ישראל בכל טוב, אלמלא הוא כאלו לא באנו לעלמא. והוא, ורבינו הקדוש רבי חיים בן עטר שורש נשמתם דוד מלך ישראל חי וקים נמשל ללבנה, ועליהם נאמר יפה כלבנה, ודרך מרן הריב"ש טוב הוא ממש גאולה שלימה לנפשות ישראל, עם דרך הרבי חיים בן עטר, ללמוד תורה לשמה באור מופלא בדביקות האור, הן בנגלות התורה הן בנסתרות, לא יהיה מגמתו אלא דביקות ואהבה והארה נפלאה, וזהו יפה כלבנה, ודי בזה.

וזהו פתחא אחרינא דאיהו רב התגלות האור והיה ברב שנים, כי מרן האר"י פתחא דנהורא דקיק זעיר, כי בעוונותינו לא האריך ימים, אלא א"ך ט"ו לישראל, ושתי שנים היה התגלות האור, ונסתם תיכף והיה מה שהיה. אבל אע"פ דקרנא לפתחא דמרן הריב"ש 'פתחא רב', הכל הוא מניה מן פתח מרן האר"י.

ברה כחמה - משנת ת"ר נפתחו מעיינות החכמה

ולבית ברה כחמה, משנת ת"ר ואילך שמאז ואילך נפתחו תרעין דחכמתא לעילא, ומבועי דחכמתא לתתא, ויתתקן עלמא לאעלא בשבתא, וזהו חכמה 'חכמה', וזהו עד דקב"ה [נפתח להון תרעין עלאין פתוחין לארבע רוחי עלמא. והן הן תרעין דחכמתא שנפתחו היום בזמן הזה, שלא נפתח בימות רבי עקיבא ממש כדרא דרשב"י, ועליו נאמר 'ברה כחמ'ה' חכמ'ה, אלא שבימינו לא היה זמן הגאולה, ועתה משנת ת"ר ואילך מאיר אור נשמתו בפתיחות תרעין דלעילא לכל חכמה, כמו שהיה בימינו נהורא תקיף, ולבית אימה כנגלות בימי המשיח שיתגלה במהרה בימינו תקיפא בנהורא תקיף, עד שכל אחד יזראו [יראה] בעיניו השכינה והעולמות שלמעלה, ויראה בעיניו רזין סתימן פליאין, 'ונגלה כבוד ה'". וזהו המשך כוונת הלשון מה שיהיה קרוב לימות המשיח בעתה 'עת קץ', וכן כל הצדיקים לאו בזמנא חדא נהיר להו, אלא מעט מעט [וכו'] אשר תפירה, ומי שבא לו פתאום הן עושר הן הרמת קרן, חוששני לו מחטאת של ערב רב ודאי.

אות ד

הצדיק נקרא 'מי' לפי שלא נודע מקומו
הראשון מרוב העליה

ד. אשר מי אל בשמים ובארץ וגו'. נשמע בשם הבעש"ט זללה"ה, שהצדיק נקרא 'מי' על שם שנאמר (זכריה ג', ז') 'ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה', שהמלאכים נקראים 'עומדים' על שם שעומדים תמיד באותה דרגה, כי מהותה היא דרגה רוחנית ואינם יכולים להשתנות לדרגה אחרת, אבל הצדיקים נקראים 'מהלכים' לפי שהולכים תמיד יותר ויותר למעלה, ולכן נקרא הצדיק בתואר 'מי' לפי שששה צדיק עולה תמיד ממדרגה למדרגה, ולא נודע איה איפוא מקומו הראשון, תמיד השאלה עליו מי הוא זה שהיה בכאן ולא נודע מקומו, ואחר כך נמצאו דברי פי קדשו בספר מגלה עמוקות (פר') ואתחנן אופן השלישי: (תשואות חן)

אות ה

המצוה תזהיר ותאיר את האדם

ה. ושמרתם ועשיתם וגו'. ובפירוש רש"י 'ושמרתם' זו משנה, 'ועשיתם' כמשמעו, צוואת הריב"ש ע"ה, להיות תמים בעבודתו יתברך שמו עבודה תמה, ועיקר שלא לשכוח הדברים, ועיקר ללמוד בכל יום שיעור מוסר הן רב הן מעט, ולראות תמיד לרבק את עצמו במדות טובות והנהגות ישרות, ושלל יניח שום יום מעשיית מצוה הן קלה הן חמורה, שצריך לחפש כל הזמן לעשות מצוה כדי להיות דבוק בבורא ית' באמצעות המצוות הללו שצוה אותנו, וסימן לדבר הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה (אבות ב', א'), פירוש 'זהיר' מלשון 'והמשכילים יזהירו כזוהר הרקיע' (דניאל י"ב, ג'), רצה לומר הנשמח תזהיר ותאיר ממצוה קלה כמו ממצוה חמורה, כי רחמנא ליבא בעי (סנהדרין ק"ז ב') ועיקר המצוה היא הדביקות בהש"ת, ולכן לא משנה האם המצוה קלה או חמורה אל העיקר תלוי ברצון האדם להתדבק בבורא באמצעות מצוה זו, ואי אפשר לידע איזה מצוה תאיר לו לעולמים ותקרב אותו אל הבורא ית', לכן ישגיח לעשות כל יום מצוה מסויימת: (צוואת הריב"ש דף ב' ע"א)

אות ז

לשמור על בריאות הגוף

ז. רק השמר לך ושמור נפשך מאוד. מריב"ש, כאשר גופו חולה גם הנשמה נחלשת ואינו יכול להתפלל כראוי, אף על פי שהוא נקי מעבירות, כי אין לו כח גופני לעמוד בתפילה ולכוין התיבות, לכן צריך האדם לשמור בריאות גופו מאוד: (צוואת הריב"ש דף י"ג ע"א, ליקוטים יקרים דף ט"ז ע"ד)

אות ט

המשל עם אשת הסוחר

ט. 'זהפיץ' ה' אתכם בעמים וגו' ועברתם שם וגו' ובקשתם משם את ה' אלהיך ומצאת' וגו'. שמעתי ממורי משל שיש בו יסודות גדולים בדרכי הנהגת ה', לסוחר אחד שהיה מפליג בים, והיה סוחר הים והולך למאור עד סכנת מיתה, אז הסוחר עמד בתפילה שינצל בזכות אשתו הצנועה, והיה שם גוי עובד עבודה זרה, ותמה הנכרי על הסוחר שהתפלל בזכות אשתו, והשיבו שבאמת ראוי להפליג בשבחה על גודל צניעותה, ואמר זה הגוי אני אלך ואפתנה, ואיזה אות אתה מבקש ממנה כדי להוכיח שפיתה אותה, והשיב שיש לה טבעת אחת חשוב על ידה, ואם יביאנו אז ידע שהצליח לפתותה וכו'.

והסכימו על איזה קנס שיתן כל אחד שיפסיד, את סחורתו לזה שכנגדו המנצח, והלך אצלה לפתותה, ולא יכול להתקרב אצלה כלל, וחזר ובא אליה כמה פעמים באומרו שיש לו סוד מבעלה, ולא השגיחה עליו, עד ששכר את שפחתה לגנוב ממנה טבעת זה, וסייע בידי השפחה בכמה תחבולות שעשה, ועלתה בידו ליקח ממנה הטבעת, ובא עם טבעת זה הסימן לבעלה, וכיון שניצח הנכרי לקח הסחורה ממנו, ובא הסוחר בספינה ריקנית אל ביתו.

ובשמוע האשה מביאת בעלה, אז קישטה את עצמה ויצאה לקראתו, בדברי ריצי ואהבה שהיה ביניהם מאז ומקדם, וכל זה לא נכנס באזניו כי ידע על ידי הטבעת שהנכרי פיתה אותה, והיתה תמיהה עליו, ולא ידעה על מה ולמה זו מחיבתה ואהבתה, ובא עמה לביתה ולבו כל עמו.

וסיבב הדבר עד ששלחה מעל פניו בספינה שעמדה על הים בלי מנהיג, רק הבעל עצמו כסות ולשון שינה, כאילו הוא מלח אחד ממנהיגי הספינה לבדו, והלכה בספינה כמה ימים בלי מאכל ומשתה, והתחננה מזה המלח שיתן לה מעט אוכל להשיב נפשה, ואמר אם תנשק אותי אזי אתן לך, וכך עשתה בהכרח חיות נפשה, ואחר כך תבעה לתשמיש ובאמת היה זה בעלה עצמו, אלא ששינה את כסותו ולשונו ונדמה לה לאיש זר וכו'.

ויחי היום באה הספינה לחוף הים, וזרקה עצמה מהספינה וקפצה ליבשה, וביקשה אוכל, ומצאה שני אילנות, אחד שהאוכל ממנו נעשה מצורע, ושני האוכל ממנו נתפא מצרעתו, ולקחה זה בתרמילה עד שבאה לבית המלך בדמות איש, והוצרך שם המלך לרפואה זו, והיא עשתה הרפואה מהפירות שבידה, ונתנו לה הון רב.

וחזרה לביתה, ומצאה לבעלה והתרעמה עליו מה שעשה לה ששילחה מביתו בספינה עם מלח אחד מכוער והוצרכה לנשקו ושאר דבר מכוער עבור גודל צער אכילה וכו', והבעל שמח בלבו על גודל תרעומותה וצניעותה, והבין שבוודאי לא חטאה עם הנכרי, וחקר הבעל וימצא הדבר ששקר ענה בה הגוי שגנב טבעתה, ונתברר הדבר, ואז עשו בו שפטים וכו'.

והנמשל מוכן בכל עניני עולם הזה מימות החורבן עד ביאת משיחנו במהרה בימינו אמן סלה, כי מורי

עשה עליית נשמה וראה איך מיכאל אפוטרופסא רבא דישראל - שהוא אפוטרופוס ומליץ זכות בשביל ישראל (זוה"ק ח"ב רנד). המליץ עבור ישראל שכל חוב שלהם הוא הכל זכות, כי כל מה שעושים פסלות ושאר דברי חוב וענייני גניבה ורמאות, הכל הוא כדי שיוכל לעשות שידוך עם תלמיד חכם, או לעשות צדקה וכיצא בזה, הכל מוכרחים לחיות נפשם וכו'.

וזה ביאור הנמשל, כי אשה צנועה הוא רמז על השכינה, בסוד 'אשת חיל עטרת בעלה' (משלי י"ב, ד'), שהקב"ה כביכול מתעטר ומתפאר בה על גודל צדקותה, ונתקנה הס"מ ואמר להקב"ה: עכשיו שיש להם בית המקדש וקרבתו, לכן עומדים בצדקות, אבל אם תרצה לנסותן תחריב בית המקדש ואני אפתנו כביכול אם ימרדו בך ח"ו וכו'. ועל ידי השפחה שהוא היצר הרע שבאדם הנקרא שפחה כנודע, שרודף אחר ישראל בכמה רדיפות וצרות ודחקות וגזירות רעות, עד שלא נתנם השב רוחם עליהם, ומגדול הצער והעצבות גובר עליהם תאוות העולם הזה, ואינם יכולים לשבר התאוות לגמרי כי זה אי אפשר כל כך, אלא על כל פנים במעט לב שמח, והוא רודף אותם בתחבולות וביסורים, עד שהשפחה היצר הרע גובר וגונב הטבעת, שהם תאוות וענייני עולם הזה, ומוסרם ליד הרשע, ואדם הולך אחר יצרו ואינו מניחו לקדש עצמו בקדושה ובטהרה, ועלתה בידו, וגנב הטבעת שכנסת ישראל מושלת בזה על כל הטבעים ועל כל אלהים אחרים ותאוות רעות ומים הזדונים ומדות רעות, וכל הטבעים נכנעים לפניה לשנות הטבע.

והוא סוד גורל שני השעירים של יום הכיפורים, ששעיר אחד עולה לגורל לה' ושעיר אחד עולה לגורל לעזאזל, ועל ידי החטא עלה השעיר לה' בשמאל וכו', והיינו שהס"מ שולט על השפע, ונחשב הבית, וכמו שכתב הרמב"ן וכו', ובכך מראה הס"מ להקב"ה כאילו ישראל בגדו בו והלכו אחרי אלהים אחרים, ולכן שלחה מביתו, והלכה בספינה, וכביכול ה' יתברך שינה את עצמו בתוך כוחות היצר הרע ששמו סמאל, ובתוכו נסתר שם קדוש סא"ל וכו', דהיינו הכח האלוקי המתלבש בס"מ ונותן בו כח לפתות האדם ולהכשילו. ובאמת אע"פ שחוטאים ישראל, אין זה פירוד מהקב"ה, כי הקב"ה נמצא גם בתוך החטא, אך עיקר החטא הוא משום שלא יודעים שזה הקב"ה ועושים נגד רצונו, אבל כאשר הוא בהכרח בבלבול הדעת אין כאן חטא, וצריך לשוב בתשובה ואז מתברר שאף פעם לא היה כאן פירוד. וזהו סוד הוידי שהיא תרעומות השכינה אליו יתברך שמו איך שהוכרחה לירד בספינה ולעבור על רצון ה' בשביל חיות נפשה וכו', ואחר כך הוכרר הדבר ששקר ענה בה היצר הרע, ואז יעשה הקב"ה שפטים ביצר הרע כמו שנאמר 'זבח לה' בכצרה' וגו' (ישעיה ל"ד, ו'), ודברי פי חכם חן, והמשל הזה נוקב ויורד, והבן: (תולדות יעקב יוסף פרשת שופטים דף ק"צ ע"ד ודף קצ"א ע"א, כתונת פסים פרשת קרח דף מ' ע"ג)

